

10
11

MEMLEKET BAĞI

Yazar: Dr. Burcu UYSAL
İbn Haldun Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Bağlarla tutunuruz hayata. Canlı cansız tüm varlıklarla bağ kurma eğilimindeyizdir. Bizim olan, 'biz' duygusunu uyandıran kişiler, eşyalar, mekânlar kıymetlidir.

Eşya ile yapılan deneylerde; örneğin, maddi karşılığı 5 birim para olan vazoyu birine verip, o kişiye bir süre sonra 5 birim para ödenmesine rağmen birçok kişi, değeri karşılığında vazoyu geri vermekte zorlanmıştır. Çünkü burada eşyayla kurduğumuz bir bağ söz konusudur. Çocukluğumuzun geçtiği mahalleyi, ilk gittiğimiz okulu, doğduğumuz hastaneyi gördüğümüzde duygulanırız. Aynı şekilde memleket olarak kabul ettiğimiz, 'bağ' kurduğumuz yer ve onunla ilişkili semboller de kıymetlidir.

Bilhassa memlekottan uzaktayken, onu çağrıştıran her şey duygulandırır, ona kavuşma anının hayali bile heyecanlandırır insanı. Gurbette yaşayanlar için Türkiye sınır kapılarını görmek, onların yoğun duygulara ev sahipliği yapan dakikalar geçirmelerine sebep olur. Örneğin Kapıkule kimileri için vuslat kimileri için vedadır, ama her hâlükârda duygulandırır insanı.

Kişilerin kimliğinin bir parçasıdır 'memleket'. Memleketle, memleketliyle olan bağımız aidiyet geliştirip memizi sağlayıp, sosyal kimliğimizin, benliğimizin bir parçası haline gelir.

memleketim

Memleket Bağı

Vatan şairi unvanını kazanmış olan Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nın birçok dizesinde memleket aşkını işlerken, memlekettten ayrı kalmamanın münacatını "Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüddâ" dizesinde işler. Bu dizeyi kendisinden bir önceki mısra ile ele aldığımızda, Akif'in vatandan ayrı kalmanın sevdiklerinden ayrı kalmaktan, hatta ölümden bile daha zor olduğunu tasvir ettiğini görürüz.

Peki neresidir kişinin 'memleketi'?

Bir taraftan kişinin memleketi 'doğduğu yer değil, doyduğu yerdir' deriz. Ama diğer taraftan doyduğu yeri memleketi olarak benimsese de doğduğu, büyüdüğü veya sadece ailesinin köklerinin dayandığı yer de kişiler için özel bir anlam taşır çoğu zaman. Bazıları için doğduğu ve doyduğu yer birdir. Ama kimileri doğduğu yerleri terk etmek durumunda kalır veya farklı yerlerde yaşamayı tercih edebilir. Göç sebebi, gittikleri yerlerde karşılaştıkları muamele, şartlar orayı memleket olarak kabul edip etmemede ve göçün kişi üzerinde oluşturacağı etkide en temel belirleyici faktörlerdir. Örneğin, zorunlu göçte, bilhassa savaş gibi, ardımızda bıraktığımız vatanın yok olma tehlikesi bile potansiyel bir travma sebebi oluşturabilir. Zorunlu göç kişinin mekânsal, sosyal bağlarına vurulan ciddi bir darbedir. Manevi kaybın yanı sıra çoğu zaman statü ve maddi kayıpları da beraberinde getiren zorunlu göç, göç kategorisinde kendine has özel bir risk taşır.

Sebebi ne olursa olsun göç, psikoloji perspektifinden potansiyel bir risk olarak değerlendirilir. 17. yüzyılda İsviçreli askerleri gözlemleyen bir hekim tarafından 'vatan hasreti' olarak isimlendirilen mide ağrısı, ateş, düzensiz kalp atışları gibi bedeni ve melankoli ile ruh halini de etkileyen bir rahatsızlık tanımlanmıştır.

Modern psikolojide ise bunun karşılığı olarak 'uyum bozuklukları' tanısı ele alınabilir. Bu bozukluk tanısını almaya sebep olabilecek psikososyal stresörlerden biri de göç kabul edilebilir. Göç, sevilen, özlenen, eksikliği hissedilen memlekettten ayrılığın yanı sıra yepyeni hayat şartlarına ayak uydurma gerekliliğini de beraberinde getirir. Uyum bozuklukları tanısı alan kişilerin günlük işlevsellikleri zarar görebilir, iş hayatlarında ve sosyal hayatlarında da bariz bir

bozulma gözlemlenebilir. Yaşanan bu gerginlikler uzun soluklu olursa psikosomatik hastalıklar ortaya çıkarabilir.

Tüm bu zorluklar ve beraberinde getirdiği maddi-manevi külfetler, veda edilen memleketin olduğundan daha güzel bir şekilde hatırlanmasına, idealleştirilmesine de sebep olabilir. Memleket sevgisi, bağlılığı gerekçesiyle nerdeyse tüm ömrünü yurt dışında geçirdiği halde yaşadığı ülkenin haklarından mahrum olma pahasına vatandaşlığını almak istemeyen insanlar bilirim. Yıllarını geçirdiği, çalışıp emek verdiği, çocuklarını büyüttüğü ülkenin pasaportunu taşımak istememe durumu derin bir duygusal bağlılığın yanında yaşanan ülkeye karşı aidiyet geliştirememeye de ilişkilidir. Bu veya benzeri durumda olan kişiler bir ömür boyunca ârafta gibidir. Aidiyet hissettiği yerden uzak olmak ve aidiyet oluşturamadığı bir yerde ömür tüketmek kişiyi yorar.

Memleket sevgisi hem şahısların hem de ülkelerin varlığı açısından önemlidir. Ancak sağlıklı olan yaklaşım, zaruret oluşturan durumlarda memlekettten ayrı düşüldüğünde gidilen yeni yeri de benimseyip sevmeye hazır olmaktır. Memleketin rolü ve konumu burada anne-baba gibidir. Çocuklarıyla gönül bağı bir ömür devam eder, ancak sağlıklı olan bu bağ onların hayata atılmasının önüne geçmemelidir. Bu sevgi ve gönül bağıyla, köklerinden güç alarak sağlam adımlarla ilerleyip, arşın üzerindeki her yeri memleket bilebilmektir aslolan. Doğup büyüdüğü veya köklerinin dayandığı memleketle sağlıklı bir ilişki kurmak, sadece ondan kopmamakla gerçekleşmez. Memleketine karşı herhangi bir bağ hissetmeme, memleketini ilk fırsatta kaçarcasına terk etme isteği de hem şahıslar için hem memleketleri için sağlıksızdır. Bu bağın sağlıklı bir şekilde gelişmesi, şahıslara da memleketlerine de önemli kazançlar sağlayacaktır.